

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ГЕНЕЗИС СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В межах концепції обліково-аналітичного забезпечення удосконалено понятійно-категоріальний апарат: на основі міждисциплінарного підходу розкрито зміст і субординацію інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління; розглянуті основні наукові погляди щодо обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством в Україні та за кордоном з визначенням місця обліку та аналізу в ньому.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, інформаційне забезпечення, облік, аналіз.

Постановка проблеми. Кінець ХХ та початок ХХІ століття стали періодом значних та бурхливих змін у зовнішньому середовищі бізнесу: конкуренція в багатьох галузях набула дійсно глобального характеру, темпи впровадження інноваційних технологій у виробництво зростають з прискореною швидкістю, більш жорсткими стають стандарти якості продукції та послуг, стрімко розширюються можливості інформаційних систем і технологій, в т. ч. всесвітніх мереж, посилюється контроль з боку суспільства до впливу діяльності підприємств на стан навколишнього середовища, дефіцит та висока ціна традиційних енергетичних ресурсів. Керівництво багатьох підприємств розуміє, що на додаток до функціональних поглядів на процеси їм потрібні нові елементи, що дозволять дати відповідь на зовнішні виклики та зберегти життєдіяльність бізнесу.

За останні два десятиліття на українських підприємствах відбулися зміни в еволюції функцій управління, так планування трансформувалося в програмно-цільове планування (бюджетування), управління збутом та реалізацією – в маркетинг, бухгалтерський, статистичний, оперативний облік та економічний аналіз – в систему обліково-аналітичного забезпечення управління. Все це обумовлює необхідність здійснення системної інтеграції різних функцій управління підприємством, створення організаційної та методологічної основи для інформаційної підтримки процесу прийняття рішень.

Аналіз результатів останніх досліджень та публікацій. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливим є забезпечення процесу управління інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Сьогодні багато вчених працюють над узгодженням термінології, пов'язаної з процесом збору та обробки інформації для управління підприємством. Найчастіше використовуються такі терміни: «інформація для прийняття рішень», «інформаційне забезпечення», «обліково-інформаційне забезпечення», «обліково-аналітичне забезпечення», «інформаційна система». При цьому вчені їх тлумачать по-різному або використовують як синоніми, наприклад, «обліково-аналітичне» = «інформаційне забезпечення».

Однак в науковій теорії кожному явищу має відповідати єдине поняття як завершений, визнаний результат синтезу багатьох його визначень, тому використання синонімів це некоректний шлях розвитку понятійного арсеналу наукового аналізу, який знижує його ефективність та глибину пізнання сутності.

«Обліково-аналітичне забезпечення» у розумінні інформаційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень широко вживане в лексиці менеджменту (управління) на рівні загальних дефініцій, але дослідженням його змістовного навантаження займаються здебільшого науковці напряму «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит».

За даними електронної бібліотеки дисертацій України за період з 2005 р. дослідженню обліково-аналітичного забезпечення присвячено десять дисертацій спеціальності «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит», серед них В.Ф. Яценко (2006 р.) [34], Т.Г. Камінська (2006 р.) [13], Н.А. Остап'юк (2006 р.) [16], Ю.М. Пойда (2008 р.) [20], Р.П. Юзва (2011 р.) [33].

Більшу увагу названій темі приділяють науковці Російської Федерації: на запит «учетно-аналитическое обеспечение» спеціальності «Бухгалтерський облік, статистика» електронна бібліотека дисертацій Росії тільки за останні три роки видає 53 результати, серед яких дві докторські дисертації авторів Т.Е © В.Ф. Яценко, 2013 2011 р.) [21].

Несважаючи на велику кількість робіт, присвячених дослідженню забезпечення процесу управління необхідною, своєчасною, повною, якісною інформацією, зокрема обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, пропозиції щодо понятійно-категоріального апарату на даному етапі розвитку економіки не представляють повної систематизації та уніфікації наукової теорії, що й зумовило нагальну потребу і необхідність дослідження зазначеної проблеми.

Мета дослідження. На основі аналізу термінологічного апарату надати пропозиції щодо його систематизації та уніфікації наукової теорії в рамках концепції обліково-аналітичного забезпечення та визначення місця обліку та аналізу в ньому.

Викладення основного матеріалу. Як справедливо зазначає професор Швець В.Є.: «Обліково-

аналітичне забезпечення у прийнятті оптимальних управлінських рішень для підприємств належить до проблем, що мають досить глибокі історичні корені. Адже системний розгляд проблеми передбачає дослідження причин її виникнення та історії розвитку, ігнорування такого підходу не дасть змоги виявити закономірності у формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання, а відтак спрогнозувати його майбутній стан» [30, С. 45].

Єдиної термінології, пов'язаної з процесом забезпечення управління інформацією не існує. Міждисциплінарний характер дослідження сутнісного наповнення категорії «забезпечення» у поєднанні із різноманітністю принципів і методологічних підходів, технологій та інструментів управління підприємством, обумовлюють невизначеність самої дефініції «обліково-аналітичне забезпечення».

У цьому контексті важливою є позиція професора М.С. Пушкар, який вважає, що «для отримання якісних інформаційних ресурсів необхідно досліджувати проблеми взаємодії різних економічних наук – систем обліку, кібернетики, інформатики, менеджменту, оскільки окремі дослідження цих систем не можуть вирішувати проблему формування інформаційних ресурсів і лише міждисциплінарний підхід може дати відповідь на питання, в якому напрямку треба розвивати систему обліку» [22, С. 355–363].

Підкреслюючи вагомий внесок в дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління доктором економічних наук, професором Пилипенком А.А., його точка зору стосовно схожості тлумачення інформаційного забезпечення, наведеного Б.А. Райзбергом в «Современном экономическом словаре» (1999 р.), та визначенням бухгалтерського обліку, розкритого в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [11] заслуговує додаткового обговорення: «Орієнтування на виділення інформаційних джерел міститься у працях Б.А. Райзберга, де інформаційне забезпечення зводиться як до необхідної системи менеджменту інформації, що втримується у базах даних інформаційних систем, так і до створення інформаційних умов функціонування системи у вигляді відбору засобів пошуку, отримання, збереження, накопичення й обробки інформації. Таке тлумачення найбільш повно відповідає визначеній у законі сутності облікового процесу (облік як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства), що й об'єднує в собі як джерела, так і інструменти збирання інформації» [18, С. 79]. По-перше, визначення обліку в Законі розкриває сутність фінансового обліку, який більше за інші види обліку заснований на подвійному записі, тобто виявляє, вимірює та реєструє ті операції та події, що відображаються кореспонденціями рахунків, та накопичує, узагальнює дані для формування показників звітності у грошовому вимірнику за нормативно затвердженою методикою.

Отже, бази даних інформаційних систем містять набагато більше необхідної менеджменту інформації ніж підсистема фінансового обліку. По-друге, раціоналізація організації обліку на підприємстві спрямована на зменшення витрат на його ведення та уникнення можливих помилок, тому оптимізуються носії облікових номенклатур, кількість використовуваних рахунків і реєстрів, графіки документообороту тощо, як наслідок, величезні обсяги інформації втрачаються через відсутність інструментів їх обробки та збереження. Тільки при використанні комп'ютерної техніки й відповідного інформаційного забезпечення можливе створення баз даних та функціонування засобів пошуку, отримання, збереження, накопичення й обробки, здатних задовольнити всі інформаційні потреби керівництва практично у будь-якому аналітичному розрізі (наприклад, реалізація продукції за: договорами, контрагентами, видами продукції, партіями, термінами як за минулі звітні періоди, так і на майбутнє) в режимі online.

У сучасному економічному словнику російські вчені Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева видання 2006 р. термін «інформаційне забезпечення» тлумачать як:

«1) інформація, необхідна для управління економічними процесами, що міститься в базах даних інформаційних систем;

2) створення інформаційних умов функціонування систем управління, забезпечення її необхідною інформацією, засобами пошуку, накопичення, зберігання, обробки, передачі інформації, організації банків даних» [23, С. 219].

Аналіз наукових поглядів (табл. 1) доводить, що термін «інформаційне забезпечення» має міждисциплінарний характер, широко вживається в менеджменті, кібернетичі й дисциплінах обліково-аналітичного спрямування та трактується у двох основних напрямках, як:

- сукупність засобів, що забезпечують функціонування інформаційних (автоматизованих) систем управління;

- сукупність засобів, заходів й умов, що сприяють нормальному функціонуванню підприємства та задовольняють інформаційні потреби різних груп користувачів (інституцій, стейкхолдерів).

Таблиця 1

Змістовне наповнення понять «інформаційне забезпечення»
та «обліково-аналітичне забезпечення»

Автор	Поняття	Визначення
-------	---------	------------

1	2	3
И.Н. Богатая, Е.М. Евстафьева [1, С. 70]	Обліково-аналітичне забезпечення	учетно-аналитическая система (УАС) коммерческой организации позволяет сформировать учетно-аналитическое обеспечение (УАО) управления бизнес-процессами на основе использования методик учета, анализа и аудита
Л.О. Волощук [3, С. 330]	Система обліково-аналітичного забезпечення управління	єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачам
Н.Голячук [4, с. 410]	Обліково-аналітичне забезпечення	компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дозволяє розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем
ГОСТ 34.003-90 [6]	Інформаційне забезпечення автоматизованої системи	сукупність форм документів, класифікаторів, нормативної бази та реалізованих рішень за об'ємами, розміщеннями і формами існування інформації, яка застосовується в АС під час її функціонування
А.Г. Загородній [10]	Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства	це сформована на засадах системного підходу форма організації усіх видів обліку та аналізу, метою якої є забезпечення менеджерів підприємства та інших зацікавлених осіб інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень, а також для контролю за їхньою реалізацією. Ця система об'єднує підсистеми облікового та аналітичного забезпечення, а також підсистему контролю. Перша підсистема охоплює усі види обліку (фінансовий, податковий, управлінський), друга – усі види фінансового та економічного аналізу, а третя – внутрішній та фінансовий контроль суб'єкта господарювання

Закінчення табл. 1

1	2	3
Т.Г. Камінська [13, С. 6]	Обліково-аналітичне забезпечення	обліково-аналітичне забезпечення являє собою досить складну інформаційну систему, тому що мова йде про різні рівні управління, багаточисельні об'єкти фінансового менеджменту
С.М. Петренко [17, С. 42]	інформаційне забезпечення управління	сукупність реалізованих рішень відносно обсягів інформації, її якісного та кількісного складу, розміщення і форм організації. Метою інформаційного забезпечення управління є своєчасне надання необхідної та достатньої інформації для прийняття управлінських рішень, що забезпечують ефективну діяльність як підприємства в цілому, так і його структурних підрозділів
М.Г. Твердохліб [25, С. 22]	Інформаційне забезпечення менеджменту	сукупність форм документів різних видів призначення, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення і форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі під час її функціонування на об'єкті управління
Л.Я. Тринька, [26, С. 3]	Система обліково-аналітичного забезпечення	є складовою загальної системи управління, що ідентифікує коло її користувачів, їх інформаційні потреби
Н.А. Тичініна [27, С. 104]	Обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємства	єдність систем обліку та аналізу, що поєднані інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі (або реалізації) напрямів стійкого розвитку та варіантів їх фінансування
Н.Н. Хахонова	Інформаційне	складний динамічний комплексний процес, що забезпечує

[28, С. 232]	забезпечення	задоволення інформаційних потреб керівників та виконусе функції раціоналізації діяльності його апарату
М.Г. Чумаченко [9, С. 142]	Інформаційне забезпечення	поняття «інформаційне забезпечення» (ІЗ) виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління (АСУ). Це динамічна система одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, створена з метою вироблення управлінських рішень. ІЗ можна розглядати і як процес забезпечення інформацією, і як сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі (ІС) у процесі її функціонування

Розглянемо перший напрям. Еволюція формування терміна відбувалася під впливом розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій. Спочатку, як зазначав академік М.Г. Чумаченко на початку ХХІ століття, «інформаційне забезпечення виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління» [9, С. 142].

Загальні вимоги до автоматизованих систем управління були затверджені Постановою державного комітету СРСР 20 грудня 1985 р. [5]. В стандартах, прийнятих за часів незалежності, залежно від галузі застосування наводяться уточнені формулювання терміна «автоматизована система», але з посиланням на загальне визначення, наведене в ДСТУ 2941-94: «Автоматизована система (у інформаційних технологіях) — система, що реалізує інформаційну технологію виконання встановлених функцій за допомогою персоналу та комплексу засобів автоматизації» [8].

П.В. Іванюта вважає, що сучасний рівень інформатизації суспільства перетворив економічну інформаційну систему в автоматизовану і визначає її як «сукупність інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і спеціалістів, що призначена для оброблення інформації і прийняття управлінських рішень» [12, С. 18]. Аналогічної точки зору дотримується професор Ф.Ф. Бутинець, але замість «автоматизованої інформаційної системи» використовує «комп'ютерна». «Інформаційна система – організований набір елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає та надає дані», складається «із людей, обладнання, процесів, процедур, даних та операцій» [2, С. 100].

Частиною інформаційної системи є комп'ютерна інформаційна система підприємства, яка визначається як «сукупність економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів та рішень, а також спеціалістів, призначена для обробки інформації і прийняття управлінських рішень» [2, С. 101].

На думку львівських вчених (В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, О.С. Височан), «економічна інформаційна система (ЕІС) – це система, призначена для зберігання, пошуку і видачі економічної інформації за запитами користувачів» [32, С. 9]. Щодо інформаційного забезпечення, то воно формує економічну інформацію (зовнішню та внутрішню) для управління внаслідок обробки даних, які відображають конкретні фінансово-господарські факти, стан або процеси і мають носії (бухгалтерські документи, магнітні носії тощо) [32, С. 13].

Очевидно, що вітчизняні автори продовжують використовувати епітети «автоматизовані», а пізніше «комп'ютерні» для інформаційних систем за термінологією, що склалася за радянських часів (табл. 2).

Таблиця 2

Основні етапи розвитку інформаційних систем (ІС)
за Шквіром та іншими [32, С. 9–10]

Покоління інформаційних систем	Рік	Назва ІС	
		зарубіжна	вітчизняна
I	початок 60-х рр. ХХ ст.	DATA Processing System – DPS («Системи обробки даних», синоніми «Електронна обробка даних», «Системи електронної обробки даних»)	Автоматизовані системи управління (АСУ) – позадачний підхід
II	1972 р.	Management Information System – MIS («Управлінські (адміністративні) інформаційні системи» або «Інформаційні системи в менеджменті»)	Автоматизовані системи управління (АСУ) – концепція баз даних
III	кінець ХХ ст.	Decision Support System – DSS	Системи підтримки прийняття рішень (СППР)

І до сьогодні в Україні інформаційні системи діють під назвою «автоматизовані системи». Вже активно використовуються системи управління ресурсами підприємства (Enterprise Resource Planning, ERP-система), стратегічного менеджменту (англ. Strategic Cost Management (SCM)) та системи SAP. Такі системи дозволяють управляти всіма ресурсами та бізнес-процесами підприємства, тобто є інструментом управління: «Експлуатаційні можливості сучасної обчислювальної та інформаційної техніки, нові інформаційні технології збирання, обробки і передавання різних даних, значні досягнення в програмному забезпеченні, наявність локальних і глобальних мереж тощо складають ситуацію, за якою менеджери і фахівці різних рівнів, будучи звільненими від технічних операцій зі збирання та обробки даних, мають реальну змогу займатися творчою працею й своєчасно і в повному обсязі одержувати (в різних режимах забезпечення) об'єктивно необхідну інформацію для вироблення і прийняття управлінських рішень» [25, С. 93].

За визначенням, наведеним у стандартах, програмним забезпеченням (програмними засобами) (ПЗ; англ. software) вважають «сукупність програм системи обробки інформації і програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм» [7]. Розрізняють системне програмне забезпечення (зокрема, операційна система, транслятори, редактори, графічний інтерфейс користувача) та прикладне програмне забезпечення, що використовується для виконання конкретних завдань. Наприклад, обліковці помилково вважають «1-С: Підприємство» програмою, оскільки «1С:Підприємство» передбачає використання системи програм для управління різними напрямками діяльності: оперативного управління підприємством; організаційної та господарської діяльності; ведення бухгалтерського обліку з декількома планами рахунків і довільними параметрами обліку, регламентована звітність; надає широкі можливості для управлінського обліку і побудови аналітичної звітності, підтримка багатовалютного обліку; дозволяє розв'язувати задачі планування, бюджетування і фінансового аналізу; вести розрахунок зарплатні та управління персоналом й інші області застосування, отже це інформаційна система.

Створення і функціонування подібних інформаційних систем передбачали наприкінці ХХ сторіччя Хендріксен та Ван Бреда: «Бухгалтерському обліку ще треба адаптувати нові винаходи, які трансформують фінансову звітність. На зміну бухгалтерським регістрам прийдуть бази даних, частиною яких стане фінансова інформація. Для менеджерів буде забезпечений доступ до цих даних. Компанії вже не будуть обирати єдиний спосіб визначення прибутку, вони зможуть використовувати весь спектр методів для поглиблення та розширення аналізу. Використання структурованих гіпертекстів дозволить користувачу добратися до інформації будь-якого рівня деталізації, яка може знадобитися для аналізу» [29, С. 37].

У наукових та освітніх колах широко використовується термін «інформаційні системи» в обліку, менеджменті, фінансах тощо, а задля розв'язання проблеми спільного використання інформаційних систем різними користувачами створюється інформаційне забезпечення, тому необхідною умовою часу є розкриття змісту та співвідношення цих термінів у державних стандартах. Відповідно до другого напрямку тлумачення терміна «інформаційне забезпечення» використовують як синонім до понять: «інформаційна база», «джерела інформації», «інформація для прийняття рішень» тощо.

На думку багатьох українських та зарубіжних вчених (табл. 3), провідну роль у забезпеченні інформацією відіграє облік, який, функціонуючи в системі управління, охоплює всі процеси та формує повну інформацію для аналізу кругообігу засобів, відтак необхідна для управління інформація формується в межах обліково-аналітичного забезпечення.

Таблиця 3

Роль і значення обліку та аналізу для управління

Автор	Позиція
1	2
М.В. Кужельний, В.Г. Лінник [14, С. 21].	Бухгалтерський облік – це основа, ядро інформаційного забезпечення. У його системі формується близько 80 % усього обсягу інформації щодо діяльності підприємства
И.В. Пискунова [19, С. 214]	Бухгалтерський облік є основою обліково-аналітичного забезпечення фінансового аналізу і, таким чином, відіграє важливу роль у прийнятті рішень
Представники французької школи управління Домінік Ру та Даніель Сульє [524, С. 63–64]	Розглядають підприємство як багатогранну структуру. Причина полягає у різноманітності його функцій. Таких основних функцій сім і кожній із них присвячений окремий розділ книги цих авторів. Першою і основною функцією управління вважається бухгалтерський облік: «Бухгалтерський облік – основний інструмент для всебічного висвітлення і аналізу різнобічної діяльності підприємства. Це свого роду “фіксована пам'ять”, що записує усі здійснювані операції щодо третіх осіб і навпаки. Її мета – збирання інформації на основі грошової оцінки руху реальних і фінансових потоків та

	запасів. Це допомагає проаналізувати результати діяльності фірми та прийняти виважені рішення»
Л.Я. Тринька [26]	Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації, необхідної для аналізу задля прийняття управлінських рішень
М.Г. Чумаченко [9, С. 26]	Найбільш тісні зв'язки існують між економічним аналізом та бухгалтерським обліком. Цей зв'язок має подвійний характер. Значення системи бухгалтерського обліку впливає з його головної функції: відображати всі ресурси підприємств, господарські засоби, а також їхній рух, зміни, використання в процесі здійснення господарських операцій. ... Частка економічної інформації, що отримується через систему бухгалтерського обліку, перевищує 70 %. Потреби економічного аналізу ставлять до інформації підвищені вимоги щодо повноти даних, оперативності, достовірності, порівнянності, безперервності, доступності

Обліково-аналітичне забезпечення вважають складовою інформаційного забезпечення, рідше прямо протилежне (табл. 4).

Таблиця 4

*Субординація понять «інформаційне забезпечення»
та «обліково-аналітичне забезпечення»*

Автор	Позиція
1	2
Н.Н. Хахонова [28]	Обліково-аналітичне забезпечення = складова інформаційного забезпечення
Є.В. Мних, О.М. Брадул [15]	Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту входить до Інформаційної системи управління корпорацією
Л.О. Волощук [3, С. 330–331]	Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення є ширшим та містить всю інформацію, яка використовується в системі управління, а також комплекс інформаційних технологій, технічних та програмних засобів, що забезпечують надходження, обробку та переміщення інформаційних потоків. Отже, система обліково-аналітичного забезпечення і система інформаційного забезпечення є складовими системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством
Н.Голячук [4, С. 410]	Обліково-аналітичне забезпечення = компонент інформаційного забезпечення
Н.А. Тычина [27, С. 104–105]	Включення в систему обліково-аналітичного забезпечення підсистеми інформаційного забезпечення, на наш погляд, виправдано, оскільки саме вона створює необхідні умови функціонування системи управління підприємством

Включення обліково-аналітичного забезпечення в інформаційне забезпечення вчені здебільшого пояснюють наявністю інформації, необхідної для управління, але сформованої за межами системи обліку, як інформація, що надходить із зовнішнього середовища або складає комерційну таємницю.

Така позиція базується на положеннях класичної теорії бухгалтерського обліку, яка домінує з радянських часів, однак закономірності, виявлені у практичній діяльності сучасних підприємств, підтверджують необхідність перегляду фундаментальних основ обліку.

Навіть невеликим підприємствам необхідно відслідковувати та фіксувати інформацію, здатну впливати на імідж, фінансову, операційну, інвестиційну діяльність підприємства, обсяги реалізації тощо, тому функціонує моніторинг зовнішнього середовища, основним завданням якого є виявлення негативних факторів з метою своєчасної нейтралізації або сприятливих умов для розвитку.

Велику увагу приділяють навіть чуткам, значні кошти витрачають на «інформаційні війни» та судові позови.

Зазвичай оцінити значущість інформації до снаги тільки обліковцям. Внутрішня інформація прямо чи опосередковано відображається в системі обліку. Наприклад, практикуючим бухгалтерам відомо, що ані рахунку, ані статті балансу з назвою «Кількість реклаमाцій» не існує, але достовірні дані для управління якістю продукції фіксує та надає система обліку.

Щодо позиціонування обліково-аналітичного забезпечення відносно інформаційного, то цілком правильно вважаємо висловлену Л.О. Волощук думку: «Система інформаційного забезпечення інтегрується в систему обліково-аналітичного забезпечення, а ефективність її функціонування є необхідною передумовою формування та якісного функціонування системи обліково-аналітичного-

забезпечення. І лише ефективність обох систем у комплексі здатна забезпечити ефективність системи управління підприємства в цілому» [3, С. 331].

Отже, обліково-аналітичне забезпечення – сукупність принципів, методів і процедур, застосування яких дозволяє отримати обліково-аналітичну інформацію, необхідну для задоволення інформаційних потреб певної групи користувачів (інституцій, стейкхолдерів).

Обліково-аналітичне забезпечення управління – сукупність принципів, методів і процедур, застосування яких дозволяє отримати обліково-аналітичну інформацію, необхідну для процесу управління підприємством.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі термінологічного аналізу та методу операціоналізації понять вивчено історію термінів «автоматизована ІС», «комп'ютерна ІС», «ІС» і позначуваних ними понять, уточнено зміст та обсяг понять, встановлено взаємозв'язок і субординацію понять, їх місця в понятійному апараті теорії обліку й аналізу, та запропоновано використовувати загальноприйнятій у світовій практиці термін «ІС»; відтак терміни «автоматизована ІС», «комп'ютерна ІС», «автоматизація обліку», «машина та позамашинна інформаційна база системи оброблення економічної інформації» не використовувати. Термін «інформаційне забезпечення» нерозривно пов'язаний з використанням інформаційних систем, оскільки необхідно для створення інформаційних умов функціонування систем управління, забезпечення її необхідною інформацією, засобами пошуку, накопичення, зберігання, обробки, передачі інформації, організації баз даних. Обов'язково закріпити визначення термінів «ІС» та «інформаційне забезпечення» в державних стандартах.

Метою введення визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення» є необхідність його теоретичного роз'яснення, розширення поняттєвого словника, усунення двозначності. Розвиток сучасних систем обліку вирізняється зближенням бухгалтерського та економічного підходів, тому виникає необхідність методологічної інтерпретації поняття «обліково-аналітичного забезпечення управління» на рівні облікової теорії та регламентації його використання у всіх сферах практичної роботи.

Облік і аналіз можуть ефективно працювати на потреби управління лише в рамках обліково-аналітичного забезпечення як його основні складові за умови адаптації одна до одної та до формалізованих запитів користувачів.

Список використаної літератури:

1. *Богатая И.Н.* Учетно-аналитическая система коммерческих организаций как основа для управления денежными потоками при банкротстве / *И.Н. Богатая, Е.М. Евстафьева* // Учет и статистика. – 2009. – № 3. – С. 69–74.
2. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : підручник / *Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук* ; за ред. проф. *Ф.Ф. Бутинця*. – 2-е вид., перероб та доп. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 544 с.
3. *Волощук Л.О.* Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / *Л.О. Волощук* // Праці Одеського політехнічного університету / Економіка. Управління. – 2011. – Вип. 2 (36). – С. 329–338.
4. *Голячук Н.* Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / *Н.Голячук* // Економічний аналіз : зб. наук. праць ; редкол.: *С.І. Шкарабан* (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2010. – Вип. 6. – Ч. 3. – С. 408–410.
5. ГОСТ 24.104- 85 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cad.dp.ua/gost/files/GOST24.104-85.pdf>.
6. ГОСТ 34.003-90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.docload.ru/Basesdoc/32/32114/index.htm>.
7. ДСТУ 2938-94. Системи оброблення інформації: Основні поняття : Терміни та визначення. – К. : Держстандарт України. – 1995. – 32 с.
8. ДСТУ 2941-94. Системи оброблення інформації: Розроблення систем : Терміни та визначення. – К. : Держстандарт України. – 1995. – 20 с.
9. Економічний аналіз: навч. посібник / *М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток*; за ред. акад. НАНУ, проф. *М.Г. Чумаченка*. — К. : КНЕУ, 2001. — 540 с.
10. *Загородній А.Г.* Консолідація обліково-аналітичної інформації / *А.Г. Загородній* // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : збірник наукових праць ; відповідальний редактор *О.Є. Кузьмін*. – Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2012. – С. 92–99.
11. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
12. *Іванюта П.В.* Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті : навч. посібник / *П.В. Іванюта* ;

- Мін-во освіти і науки України, Держ. комітет статистики України, Держ. академія статистики, обліку та аудиту, Полтавська філія. – К. : ЦУЛ, 2007. – 180 с.
13. *Камінська Т.Г.* Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / *Т.Г. Камінська* ; Нац. аграр. ун-т. — К. – 2006. — 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2006/06ktgmsp.zip>.
 14. *Кужельний М.В.* Теорія бухгалтерського обліку : підручник / *М.В. Кужельний, В.Г. Лінник*. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
 15. *Мних С.В.*, Обліково-аналітичне забезпечення в інформаційній системі управління корпораціями / *С.В. Мних, О.М. Брадул* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/23.pdf.
 16. *Остап'юк Н.А.* Обліково-аналітичне забезпечення бухгалтерської експертизи: теорія і методика : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / *Наталія Анатоліївна Остап'юк*. — Житомир : ЖДТУ, 2006. — 267 с.
 17. *Петренко С.М.* Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем : монографія / *С.М. Петренко*. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.
 18. *Пилипенко А.А.* Технологія формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами в системі стратегічного розвитку підприємств : наук. журн. / *А.А. Пилипенко, Д.Р. Пилипенко* // Проблеми економіки ; Наук.-дослід. Центр індустріал. Проблем розвитку НАН України ; голов. ред. *М.О. Кизим*. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – № 3. – С. 76–83.
 19. *Пискунова И.В.* Учетно-аналитическое обеспечение управление коммерческой организацией / *И.В. Пискунова* // Бухгалтерский учет, статистика. – 2010. – № 7 (68). – С. 213–216.
 20. *Пойда Ю.М.* Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво комбікормів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / *Ю.М. Пойда* ; Нац. аграр. ун-т. — К. – 2008. — 24 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2008/08rumpvkv.zip>.
 21. *Проняева Л.И.* Методология формирования учетно-аналитического обеспечения управления основным капиталом в организациях К : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.12 / *Проняева Людмила Ивановна* ; Мичуринск. гос. аграр. ун-т. – Орел. – 2011. – 440 с.
 22. *Пушкар М.С.* Система обліку як генератор інформаційних ресурсів ; зб. наук. праць спец. вип. / *М.С. Пушкар* ; відп. ред. *В.Г. Лінник* // Фінанси, облік і аудит. – К. : КНЕУ, 2006. – № 1. – 412 с.
 23. *Райзберг Б.А.* Современный экономический словарь / *Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева*. – 5-е изд., перераб. и доп. — М. : ИНФРА-М, 2006. — 495 с.
 24. *Ру Д.* Управління Текст / *Д.Ру, Д.Сулє* ; пер. з фр. *Т.Мусієнко, І.Реслер*. – К. : Основи, 1995. – 448 с.
 25. *Твердохліб М.Г.* Інформаційне забезпечення менеджменту : навч. посібник / *М.Г. Твердохліб*. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. — К. : КНЕУ, 2002. — 224 с.
 26. *Тринька Л.Я.* Проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємств / *Л.Я. Тринька*.
 27. *Тычинина Н.А.* Теоретическое обоснование содержания учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития предприятия / *Н.А. Тычинина* // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2009. – № 2. – С. 103–107.
 28. *Хахонова Н.Н.* Теоретико-методологическое исследование категории «учетно-аналитическая система» управления коммерческой организации / *Н.Н. Хахонова* // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 9. – С. 231–234.
 29. *Хендриксен Э.С.* Теория бухгалтерского учета / *Э.С. Хендриксен, М.В. Ван Бреда* ; пер. с англ. ; под ред. проф. *Я.В. Соколова*. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 567 с.
 30. *Швець В.Є.* Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні : монографія / *В.Є. Швець*. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 448 с.
 31. *Шимоханская Т.В.* Совершенствование методологии учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития организации : дис. ... докт. эконом. наук : 08.00.12 / *Татьяна Викторовна Шимоханская* ; Марийск. гос. техн. ун-т. – М. – 2011. – 434 с.
 32. *Шквір В.Д.* Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібник / *В.Д. Шквір, А.Г. Завгородній, О.С. Височан*. – К. : Знання, 2006. – 439 с.
 33. *Юзва Р.П.* Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / *Р.П. Юзва* ; Терноп. нац. екон. ун-т. — Т. – 2011. — 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2011/11YRPPSP.zip>.
 34. *Яценко В.Ф.* Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / *В.Ф. Яценко* ; Київ.

нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К. — 2006. — 20 с.

ЯЦЕНКО Вікторія Федорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Херсонського національного технічного університету.

Наукові інтереси:

— обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством.

Тел.: (моб.) (066)105-37-99.

E-mail: viktorijajacenko@rambler.ru.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2013

Яценко В.Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

Яценко В.Ф. Теоретико-методологический генезис сущности и содержания учетно-аналитического обеспечения управления предприятием

Yatsenko V. Theoretical-methodological genesis of the content and analytical accounting software enterprise management

УДК 657

Теоретико-методологический генезис сущности и содержания учетно-аналитического обеспечения управления предприятием / В.Ф. Яценко

В рамках концепции учетно-аналитического обеспечения усовершенствованный понятийно-категориальный аппарат: на основании междисциплинарного подхода раскрыто содержание и субординацию информационного и учетно-аналитического обеспечения управления, рассмотрены основные научные взгляды на учетно-аналитическое обеспечение управления предприятием в Украине и за рубежом с определением места учета и анализа в нем.

Ключевые слова: учетно-аналитическое обеспечение, информационное обеспечение, учет, анализ.

УДК 657

Theoretical-methodological genesis of the content and analytical accounting software enterprise management / V.Yatsenko

The article describes the methodological framework accounting and analytical support for management is justified. Attention is paid to the conceptual apparatus in the studied area. The essence, contents and particularities accounting and analytical support for management are justified.

Keywords: accounting and analytical support, accounting, analysis.